

Het kind: kwetsbaar of veerkrachtig?

Over risico en resilience in het spel van kinderen

23 juni 2016, Universiteit voor Humanistiek, Utrecht

‘Kijk uit, pas op, niet doen’. Volwassenen willen kinderen beschermen tegen alles wat ze pijn kan doen. Maar met die bescherming ontnemen we kinderen tegelijk de mogelijkheid om te leren omgaan met de risico’s die ‘leven’ nu eenmaal met zich meebrengt. Een bekend dilemma voor iedereen die zich met opvoeding bezighoudt en waarover menig debat wordt gevoerd.

Kindbeeld

Tijdens het Speelforum, dat Platform Ruimte voor de Jeugd op 23 juni jl organiseerde, ging het gesprek een laag dieper: achter de bezorgdheid waarmee we kinderen omgeven, ligt een beeld van het kind als een kwetsbaar wezen dat we het liefst ‘in een doosje willen doen’. De inleiders, Prof. Joachim Duyndam en promovendus Martin van Rooijen, verkenden de filosofische en pedagogische contouren van deze kwestie. ‘Het beeld van het kwetsbare kind past binnen een samenleving die gefocust is op veiligheid’, aldus Duyndam. ‘Het vermijden van risico’s is een dogma geworden en een obsessie. Je kind bewust risico’s laten lopen roept bij ouders gevoelens van angst en schuld op. Schuldvermijding is een dominante kracht geworden.’

Leerzame risico’s

‘We doen kinderen ernstig tekort door ze uitsluitend als kwetsbaar te zien’, is de overtuiging van Van Rooijen. ‘Want kinderen zijn ook veerkrachtig en hebben in hun spel juist risico’s nodig om zich te ontwikkelen. In het aangaan van risico’s worden kinderen vaardig in het inschatten daarvan. Ze leren omgaan met het onverwachte en kunnen oefenen met het hanteren van stress-situaties.’ De afweging welke risico’s aanvaardbaar zijn, vergt

pedagogische sensitiviteit: het goede doen op het juiste moment bij dit kind. Van Rooijen: 'Een sloot met verdrinkingsgevaar voor een kleuter wordt een aantrekkelijk risico voor het kind als het een zwemdiploma heeft'.

Stoer avontuur

Dat er een kentering gaande is in de afweging tussen veiligheid en risico, bleek gaandeweg het debat tussen de ruim 80 aanwezigen en forumleden Anne Koning (Brancheorganisatie Spelen en Bewegen) en Judith Kuiper (VeiligheidNL). Iedereen ziet wel hoe waardevol het is om kinderen 'verantwoord risico' te laten lopen. Alleen: hoe doe je dat in een samenleving die helemaal is ingericht op het vermijden van risico's? 'We moeten inspelen op het risicodenken en laten zien dat er een veel groter risico is, nl. kinderen niet vrij laten spelen', aldus een van de aanwezigen. Om overbezorgde ouders daarin mee te krijgen, kun je die uitnodigen bij spannende kinderactiviteiten, vertelt een coach. 'Van tevoren bedenken de ouders allerlei doemscenario's, maar als we eenmaal op pad zijn, zie je ze ontspannen. Hun kinderen blijken veel meer aan te kunnen dan ze hadden verwacht. En een buil of een pleister valt dan in het niet bij de trots waarmee een kind na afloop terugkijkt op een stoer avontuur.'

Voorlopers

Van Rooijen ziet een grote rol voor zulke voorlopers, change agents, die risico's faciliteren, kinderen stimuleren en de omgeving uitleggen waarom. 'Professionele opvoeders en ouders moeten samen de wurggreep van het veiligheidsdenken doorbreken door met elkaar in gesprek te gaan en de positieve aspecten van risky play naar elkaar uit te dragen.' Duyndam ziet ook de waarde van voorbeeldfiguren: 'Denk aan het zeilmeisje Laura Dekker, de Pippi Langkous van onze tijd'. Ook de rol van vaders (m/v) mag wat hem betreft wel meer aandacht krijgen. 'Nu leggen we als samenleving de nadruk op de zorg voor kinderen. Maar even belangrijk is het om je kind ruimte te geven en los te laten.'

Tekst: Marian Schouten

Dit verslag is ook gepubliceerd in het tijdschrift Buitenspelen